

بررسی کیفی باورهای مسیر رشد شغلی دانش آموزان دبیرستان*

الهه ذبیحی جلالی زواره^۱، سمیه کاظمیان^۲، عبدالرحیم کسایی^۳

Qualitative study of beliefs in the career development of high school students

Elahe Zabihi Jalali Zavareh¹, Somaye Kazemian², Abdorrahim Kasaei³

چکیده

زمینه: رشد شغلی به عنوان یکی از عناصر اثرگذار بر رفتار و تصمیمات فرد در زمینه شغلی می باشد. اما مسئله اصلی اینست، باورهای مسیر رشد شغلی دانش آموزان چه می باشد؟ **هدف:** بررسی کیفی باورهای مسیر رشد شغلی دانش آموزان دبیرستان بود. **روش:** پژوهش از نوع کیفی بود. جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان در آستانه انتخاب رشته یکی از دبیرستان های منطقه ۲ شهر تهران بود. ۱۶ نفر از دانش آموزان پایه نهم به روش نمونه گیری هدفمند به عنوان نمونه انتخاب شدند. تحلیل داده با روش اشتراوس و کوربین انجام گرفت. **یافته ها:** ۴ کد باز پیرامون باورهای فرد و ۲ کد محوری باورهای شکل گرفته فرد پیرامون انتخاب رشته تحصیلی و شغل و عاملیت (منبع کنترل) از باورهای مسیر رشد شغلی بودند. **نتیجه گیری:** باور به درونی یا بیرونی بودن عاملیت از عوامل مهمی است که می تواند تصمیمات فرد را در این زمینه تحت تأثیر قرار دهد. **واژه کلیدها:** باورها، دانش آموزان دبیرستان، مسیر رشد شغلی.

Background: Job growth is one of the factors influencing one's behavior and decisions in the field of work. But the key question is, what are the students' career path beliefs? **Aims:** The aim of this study was to evaluate the quality of career development beliefs of high school students. **Method:** This was a qualitative study. The statistical population of this study was students on the threshold of choosing one of the high schools in district 2 of Tehran. Sixteen ninth grade students were selected through purposive sampling. Data were analyzed using Strauss and Corbin method. **Results:** 4 open source codes on individual beliefs and 2 core codes on individual beliefs about discipline choice and job and agency were the source of career growth beliefs. **Conclusions:** Belief in the internal or external factor is one of the important factors that can influence one's decisions in this field. **Key Words:** Beliefs, high school students, career growth path.

Corresponding Author: somaye.kazemian@yahoo.com

* این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول می باشد.
^۱ کارشناس ارشد مشاوره شغلی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

¹. A.M in Carrer Counseling, University of Allameh Tabatabaee, Tehran, Iran

^۲. استادیار، گروه مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

². Assistant Professor, Department of Counseling, University of Allameh Tabatabaee, Tehran, Iran (Corresponding Author)

^۳. استادیار، گروه مشاوره دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

³. Assistant Professor, Department of Counseling, University of Kharazmi, Tehran, Iran

پذیرش نهایی: ۹۸/۱۲/۰۱

دریافت: ۹۸/۱۰/۰۶

مقدمه

در پژوهشی که با موضوع بررسی عوامل مؤثر بر رشد مسیر شغلی دانش آموزان سوم راهنمایی تا پیش دانشگاهی شهر اصفهان انجام شد، نتایج نشان داد که خودکارآمدی تصمیم‌گیری، حمایت خانواده، رغبت هنری و بی‌تصمیمی بر رشد مسیر شغلی دانش آموزان تأثیر معنادار دارند (صادقی، باغبان، بهرامی، احمدی و مولوی، ۱۳۹۰). بعلاوه در پژوهشی که توسط پریشانی و نیلفروشان (۱۳۹۳) انجام شد، نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که از بین عوامل به ترتیب، سبک مقتدرانه، خودکارآمدی تصمیم‌گیری مسیر شغلی، هوش هیجانی و سبک سهل‌گیرانه بی‌تصمیمی مسیر شغلی را به صورت معنادار پیش‌بینی می‌کنند.

در پژوهشی که توسط پاشا (۱۳۹۱) انجام شد، نتایج نشان داد که آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودپنداره تحصیلی دانشجویان مؤثر بوده است. همچنین آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر بعد خودآگاهی رشد مسیر شغلی و ابعاد مکاشفه و طرح ریزی رشد مسیر شغلی دانشجویان مؤثر بوده است. در ارتباط با مسیر شغلی دانش آموزان در آستانه انتخاب رشته، پژوهش‌های کیفی معدودی در بافت کشور انجام گرفته است، و از آنجایی که باورهای فرد در طول سال‌های زندگی فرد شکل گرفته و می‌تواند در اکثر انتخاب‌های فرد به خصوص انتخاب‌های مربوط به انتخاب رشته مؤثر باشد، شناسایی باورهای خاص مسیر شغلی در این دوران حائز اهمیت است، بنابراین سؤال پژوهش بدین صورت مطرح می‌شود که باورهای مسیر رشد شغلی دانش آموزان دبیرستانی در آستانه انتخاب رشته چه می‌باشد؟

روش

پژوهش حاضر از نوع کیفی بود و با روش گردنتوری انجام شد. جامعه آماری شامل دانش آموزان پایه نهم یکی از مدارس دخترانه منطقه ۲ تهران بود. ۱۶ نفر به شیوه هدفمند به عنوان نمونه انتخاب شدند. ملاک ورود به پژوهش عبارتند از: دانش آموزانی که شرایطی برای مصاحبه غنی داشتند (تمایل به دادن اطلاعات داشتند) و علاقه مند به پاسخ دادن به سؤالات بازپاسخ بودند. روش اصلی جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق بود و این امکان را برای دستیابی به تجربیاتی گسترده و عمیق و منحصر به فرد مصاحبه‌شونده فراهم کرد. ملاحظات اخلاقی در این پژوهش بدین صورت بود، قبل

حدود ۱۵ تا ۲۰ سالگی که مصادف با دوره دوم نوجوانی است، انتخاب شغل اهمیت بیشتری پیدا می‌کند، این روند در سال‌های جوانی تکامل می‌یابد (اکبری، ۱۳۸۸). در همین راستا سوپر رشد شغلی را تحت عنوان فرآیندی که به تدریج در طول زندگی آشکار می‌شود معرفی می‌کند (زونکر، ۲۰۱۶). در طی این فرآیند هر فردی باید مراحل را طی کند و با وظایف رشدی که باید انجام دهد مواجه شود (ماتو، ۲۰۰۸). در واقع مسیر رشد شغلی^۱ عبارت است از یک فرآیند مادام‌العمر، پیوسته و پیشرونده که از ابتدای کودکی مهمترین بخش زندگی فرد را در برمیگیرد و تشکیل شده از سه عامل خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی می‌باشد (هوکسترا، ۲۰۱۱). دوره دبیرستان مصادف با دوره‌ی نوجوانی در رشد شخصیت است.

تقریباً تمامی متخصصین روانشناسی و علوم تربیتی بر این باورند که دوره‌ی نوجوانی حساس‌ترین، بحرانی‌ترین و مهمترین دوره‌ی رشد هر انسان می‌باشد. در این دوره فرد بلوغ را تجربه می‌کند، در پی کشف هویت خود است و به دنبال استقلال و جدایی از وابستگی‌های دوران کودکی است، به همین دلیل در این دوره نوجوانان دارای وضعیت روانی باثباتی نیستند. در این دوران است که معمولاً بیشترین مشکلات رفتاری برای نوجوانان به وجود می‌آید (انیسی، سلیمی، میرزمانی، رئیسی، و نیکنام، ۱۳۸۶). بعلاوه بسیاری از دانش‌آموزان ممکن است دوران دبیرستان را بدون کسب پیشی نسبت به خودشان یا اینکه چطور علایق گذشته و حال آنها می‌تواند به رقم‌زدن آینده آنها کمک کند پشت سر بگذارند (ساویکاس، ۲۰۱۱، ۲۰۱۳؛ به نقل از رهفوس، اسپیکینگر، ۲۰۱۵). در این راستا نتایج مطالعات نشان می‌دهد که نوجوانان مشکلات درک کردن گذر از دبیرستان و نگرانی‌ها در مورد مدرسه و ملاحظات آینده را دارا می‌باشند (کد، کام و برنز، ۲۰۰۶) که این موارد می‌تواند نشأت گرفته از باورهای آنها باشد یا حتی سیستم شناختی آنها را تحت تأثیر قرار دهد. بعلاوه توجه به مسیر رشد شغلی از اهمیت زیادی برخوردار است چرا که در واقع مداخلات در این زمینه می‌تواند به حس دانش‌آموزان از تعهدات در مدرسه (کنی، بلوستیم، هاس، جاکسون و پری، ۲۰۰۶)، سطوح عالی از انگیزش (اسکل و گانزالز، ۲۰۰۷) و مسائل انضباطی کمتر (اسکریکو و وندراسک، ۲۰۰۷) کمک کند (ریوراو اسپجیفر، ۲۰۰۸).

^۱. Career development

کیفی به جای دو مفهوم اعتبار و روایی از مفهوم قابلیت اعتماد استفاده می‌شود. در این پژوهش برای رسیدن به معیار قابلیت اعتماد، از سه تکنیک متعارف و بسیار مرسوم استفاده شده است که عبارت‌اند از: الف) کنترل یا اعتباریابی توسط اعضا که در این روش، از مشارکت-کنندگان خواسته می‌شود تا یافته‌های کلی را ارزیابی کرده و در صورت صحت آن نظر دهند. ب) مقایسه‌های تحلیلی به این معنی که به داده‌های خام رجوع می‌شود تا ساخت‌بندی نظریه با داده‌ها مقایسه و ارزیابی شود. ج) استفاده از تکنیک ممیزی که در این زمینه چند متخصص در کار نظریه زمینه‌ای، بر مراحل مختلف کدگذاری، مفهوم‌سازی و استخراج مقولات نظارت دارند. تحلیل داده با روش اشتراوس و کوربین انجام گرفت.

یافته‌ها

عوامل به دست آمده شامل ۴ کد باز پیرامون باورهای فرد شامل نظر فرد درباره رشته‌های تحصیلی و شغل، نگرانی پیرامون باورهای دیگران درباره خود، باور به عاملیت درونی و باور به عاملیت بیرونی و ۲ کد محوری باورهای شکل گرفته فرد پیرامون انتخاب رشته تحصیلی و شغل و عاملیت (منبع کنترل) می‌باشد.

باورهای فرد پیرامون انتخاب تحصیلی و شغلی: نظر فرد درباره رشته‌های تحصیلی و شغل، به عنوان یکی از زیرمؤلفه‌های باورهای فرد پیرامون انتخاب تحصیلی و شغلی به دست آمد. این کد باز، مربوط به باورهای خاص افراد است که در ارتباط با رشته‌های تحصیلی گوناگون بیان گشته است، مثلاً اینکه "رشته علوم انسانی برای بچه‌های تنبل است" یا "آینده شغلی رشته‌های علوم تجربی خیلی بهتر از سایر رشته‌هاست" از جمله این باورها می‌باشد. بعلاوه به عنوان زیرمؤلفه بعدی در این بخش، نگرانی پیرامون باورهای دیگران وجود دارد که این مؤلفه اشاره به باورهای فرد دارد که به خاطر وجود آنها تحت تأثیر دیگران قرار گرفته است یا بالعکس، تا حدی که ممکن است حتی انتخاب‌های مهم زندگی‌اش را بر اساس نظر دیگران انجام دهد، مثلاً یکی از دانش‌آموزان بیان داشته: "به فامیلوم بگم میخوام برم هنرستان یه جور بدی دربارم فکر میکنن و من دوست ندارم" یا "جلو بچه‌های کلاس خجالت می‌کشم که بگم میخوام برم رشته آشپزی"، بنابراین این دو کد باز از مؤلفه‌های باورهای فرد پیرامون انتخاب‌های تحصیلی و شغلی می‌باشد.

از شروع مصاحبه از شرکت‌کنندگان برای ضبط مصاحبه اجازه گرفته شد و هدف تحقیق و اصول لازم برای آنها شرح داده شد، همچنین درباره محرمانه بودن اطلاعات به آنها توضیحات لازم داده شد.

جلسات مصاحبه با توجه به روند مصاحبه‌ها یک تا دو جلسه‌ی ۴۵ دقیقه‌ای ادامه یافت. اشباع اطلاعات با ۱۶ دانش‌آموز در آستانه انتخاب رشته صورت گرفت. جهت تنظیم سؤالات مصاحبه و برای اطمینان از روایی محتوایی آنها ابتدا به جمع‌بندی نظرات استاد راهنما و مشاور و همچنین کارشناسان آگاه به موضوع به تهیه چارچوب کلی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته اقدام شد. مصاحبه‌ها با طرح حیطه کلی پژوهش و محورهایی عام در مورد مسیر رشد شغلی آنان آغاز شد و بر اساس پاسخ‌های ارائه‌شده هدایت گردید. در طول فرآیند مصاحبه پژوهشگر بدون آنکه بکوشد جهت خاصی به گفته‌های مصاحبه‌شونده‌ها بدهد، سعی کرد به دنیای غیررسمی و تجربیات افراد مورد مصاحبه، در حوزه‌های مورد مطالعه دست یابد.

محقق پس از ضبط هر مصاحبه به تفکیک، متن مصاحبه را به سیستم رایانه انتقال می‌داد، سپس به ثبت و تحریر کلمه به کلمه‌ی مصاحبه‌ها می‌پرداخت. پاسخ‌ها به وسیله محقق بر روی کاغذ پیاده می‌شد، و برای تجزیه و تحلیل نهایی آماده گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده در مصاحبه‌ها از روش اشتراوس و کوربین استفاده شد. در گام اول در مراحل کدگذاری، یعنی کدگذاری باز، وقایع، اقدامات و تعاملات با یکدیگر برای بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌ها مقایسه می‌شوند. همچنین برچسب مفاهیم به خود می‌گیرند. وقایع، کنش‌ها و تعاملاتی که از نظر مفهومی شبیه هم باشند، باهم جهت تشکیل مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها گروه‌بندی می‌شوند. در واقع کدگذاری باز بخشی از تجزیه و تحلیل است که به نامگذاری، مفهوم‌سازی و مقوله‌بندی پدیده از راه تجزیه و تحلیل دقیق داده‌ها می‌پردازد. گام دوم کدگذاری محوری است و هدف این مرحله برقراری رابطه بین مقولات تولیدشده در مرحله کدگذاری باز است. پدیده یا مقوله محوری عبارت است از تصور پدیده‌ای که اساس و محور فرآیند است. مقوله انتخاب شده به عنوان مقوله محوری باید به قدر کافی انتزاعی باشد تا بتوان سایر مقولات اصلی را به آن ربط داد. گام سوم کدگذاری انتخابی است که در واقع فرآیند یکپارچه سازی و پالایش مقوله‌هاست، به این ترتیب که پژوهشگر با ایجاد یک آهنگ و چیدمان خاص بین مقوله‌ها، آنها را برای ارائه و شکل‌دهی یک تئوری تنظیم می‌کند. در پژوهش‌های

جدول ۱. اطلاعات تحصیلی و خانوادگی مصاحبه شوندگان

ردیف	چندمین فرزند	تعداد برادر	تعداد خواهر	شغل پدر	شغل مادر	رشته تحصیلی مورد	ردیف	چندمین فرزند	تعداد برادر	تعداد خواهر	شغل پدر	شغل مادر	رشته تحصیلی مورد
۱	دوم	۰	۱	آزاد	خانه‌دار	تجربی	۹	اول	۱	۰	بانکی	خانه‌دار	تجربی
۲	دوم	۰	۱	دبیر	خانه‌دار	تجربی	۱۰	دوم	۰	۱	آزاد	خانه‌دار	تجربی
۳	اول	۱	۰	آزاد	خانه‌دار	کارودانش	۱۱	دوم	۱	۰	آزاد	خانه‌دار	علوم انسانی
۴	دوم	۱	۰	کارمند	خانه‌دار	تجربی	۱۲	اول	۰	۰	بیکار	خانه‌دار	کارودانش
۵	دوم	۱	۰	پزشک	خانه‌دار	تجربی	۱۳	اول	۰	۰	کارمند	کارمند	تجربی
۶	اول	۱	۱	کارمند	خانه‌دار	علوم انسانی	۱۴	دوم	۱	۰	وکیل	خانه‌دار	تجربی
۷	اول	۰	۰	مهندس	خانه‌دار	تجربی	۱۵	اول	۰	۰	آزاد	خانه‌دار	ریاضی
۸	اول	۰	۱	استاد	خانه‌دار	ریاضی	۱۶	دوم	۱	۰	آزاد	خانه‌دار	علوم انسانی

جدول ۲. باورهای شکل گرفته فرد

کد باز	کد محوری
باورهای فرد پیرامون انتخاب تحصیلی و شغلی	نظر فرد درباره رشته‌های تحصیلی و شغل
عاملیت	نگرانی پیرامون باورهای دیگران درباره خود
	باور به عاملیت درونی
	باور به عاملیت بیرونی

بحث و نتیجه‌گیری

وضعیت روانشناختی که در آن دانش‌آموزان می‌اندیشند تصور آنها را از موفقیت یا شکست پیش‌بینی می‌کند (پاجارس، ۱۹۹۶؛ به نقل از مرزبان و همکاران، ۱۳۹۷). رفتاردرمانی عقلانی - هیجانی بر این اصل قرار دارد که ما عقاید نامعقول را از افراد مهم در دوره کودکی یاد می‌گیریم و بعد این عقاید نامعقول را در طول عمر خود بازسازی می‌کنیم. به علاوه فرضیه اساسی رفتاردرمانی عقلانی - هیجانی این است که هیجان‌های ما عمدتاً از عقایدمان ناشی می‌شوند که بر ارزیابی‌ها و تعبیرهایی که از واکنش‌های خود به رویدادهای زندگی می‌کنیم، تأثیر می‌گذارد. علاوه فرض اساسی رفتاردرمانی عقلانی - هیجانی این است که افراد با عقاید خشک و افراطی که در مورد رویدادها و موقعیت‌ها دارند، در مشکلات روانی خودشان، همین‌طور در نشانه‌های خاص، مشارکت دارند (کری، ترجمه سیده‌محمدی، ۱۳۹۲).

به نظر جفری یانگ (۱۹۵۰) منظور از باور، قضیه‌ای است که شخص درستی آن را پذیرفته است بدون آنکه بر آزمایش یا انتقاد مبتنی باشد. همچنین بک و همکاران (۲۰۱۱) بیان داشتند که باورها و مفروضه‌های فرد می‌تواند در مورد ماهیت و چگونگی اشیا، پدیده‌ها و اشخاص باشد. هر شخص با توجه به فرض‌های خود نسبت به موقعیت‌های مختلف واکنش نشان می‌دهد و آن فرض‌ها نه تنها اعمال

عاملیت: یکی از مضامین دیگر که در حیطه باورهای فرد در نوجوانان به دست آمد، باور فرد به عاملیت می‌باشد، که دارای دو زیرمؤلفه است. باور به عاملیت درونی به این معناست که فرد خود را سبب‌ساز اتفاقات و رفتارهای زندگی می‌داند، و اعتقاد دارد که خودش باید برای آینده‌اش تصمیم بگیرد، و می‌تواند نقش اثرگذاری بر اتفاقات حال و آینده‌اش داشته باشد، برای مثال یکی از مصاحبه‌شوندگان بیان داشته است که "آدم تو هر شرایطی اختیار زندگی‌ت رو داره و باید درباره هر چیزی خودش تحقیق کنه و بعد تصمیم بگیره" یا "درصد زیادی تو زندگی، خود فرد اثرگذار و تصمیم‌گیرنده است حتی در انتخاب رشته و شغل". در مقابل، کد باور به عاملیت بیرونی به دست آمد، به معنای اینکه فرد بیشتر اتفاقات و وقایع را تحت تأثیر رفتارها و اعمال خودش نمی‌داند و عوامل بیرونی را در سرنوشت خود به میزان زیادی سهیم می‌داند، مثلاً "به نظر من همه اینایی که درس خون هستند از اول تحصیلشون از یه چیزی می‌ترسیدن" یا "فکر می‌کنم آدم‌هایی که تو زندگی سختی میکشن میتونن موفق باشن چون سختی باعث میشه آدم رشد کنه". در واقع فرد با داشتن عاملیت بیرونی، نقش خود را در اتفاقات و موفقیت‌های حال و آینده کم‌رنگ در نظر گرفته است و در مقابل عوامل بیرونی، تأثیر عوامل درونی و فردی ناچیز می‌داند.

می‌باشد و با شناخت و اصلاح این باورها در افراد، می‌توان تغییرات مفیدی در عملکرد تحصیلی و شغلی آنها شاهد بود.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به بافت مکانی که پژوهش در آن انجام شده است اشاره کرد، که ویژگی‌های متفاوتی از سایر بافت‌ها در مناطق دیگر می‌تواند داشته باشد، بنابراین تعمیم نتایج این پژوهش به تمامی دانش‌آموزان باید با احتیاط صورت گیرد، بعلاوه این پژوهش مربوط به دانش‌آموزان نهم یکی از مناطق تهران می‌باشد و نمی‌توان با استناد به آن پیرامون کلیه دانش‌آموزان این پایه نتیجه‌گیری نمود. بعلاوه از آنجایی که مصاحبه‌ها در فضای مدرسه با دانش‌آموزان انجام شده است ممکن است عواملی مانند خستگی و عدم توجه کافی دانش‌آموزان برای پاسخ به سؤالات مصاحبه در نتایج حاصل تأثیر گذاشته باشد. از آنجایی که عامل خانواده، از نخستین روزهای زندگی فرد نقش بسیار مهم و تأثیرگذاری بر مسیر رشد شغلی فرزندان دارد، توصیه می‌شود آموزش‌هایی در جهت یادگیری برخورد صحیح و پرورش درست مسیر رشد شغلی برای والدین حتی پیش از دبستان و در تمام مقاطع دیگر برگزار شود. به دلیل اهمیت نقش مدرسه و معلمان به خصوص مشاوران، در مسیر رشد شغلی فرد توصیه می‌شود تمام کادر مدارس برای برخورد با دانش‌آموزان در رابطه با مسیر شغلی، آموزش‌های لازم را دریافت نمایند. پیشنهاد می‌شود که در شهرها و مناطق دیگر برای رسیدن به نتایج قابل اعتماد پیرامون این موضوع پژوهش‌هایی صورت گیرد. در پایان از تمام مدیران مدارس، مشاوران و دانش‌آموزان مدرسی که ما را در اجرای هر چه بهتر این پژوهش یاری رساندند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

منابع

- اکبری، ابوالقاسم (۱۳۸۸). *مشکلات نوجوانی و جوانی*. چاپ پنجم، تهران: رشد و توسعه.
- انیسی، جعفر؛ سلیمی، سیدحسین؛ میزمانی، سید محمود؛ رئیسی، فاطمه و نیکنام، مژگان (۱۳۸۶). بررسی مشکلات رفتاری نوجوانان. *نشریه بین‌المللی علوم رفتاری*، ۱(۲)، ۱۷۰-۱۶۳.
- برزگر بفرئی، فاضل؛ صالح‌پور، مصطفی و امام‌جمعه، محمدرضا (۱۳۹۳). رابطه منبع کنترل و عزت‌نفس با خلاقیت در دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اردکان. *فصلنامه علمی پژوهشی روانشناسی مدرسه*، ۳(۴)، ۲۱-۶.

شخص را هدایت می‌کنند بلکه مبنایی برای تغییرها و انتظارات او به شمار می‌آیند. مفروضه‌ها و باورهای مختل موجب پیش‌بینی‌های سوگیرانه و جهت‌دار از یک موقعیت گردیده و پاسخ توجه انتخابی فرد را به دنبال خواهد داشت، از طرفی توجه انتخابی موجب می‌گردد که شخص به نشانه‌ها و علائم خاصی که منطبق با باورها و مفروضه‌های بنیادین مختلفش باشد، بیشتر حساس و مراقب باشد و بدیدن ترتیب یک حلقه معیوب خود تداوم‌بخش شکل می‌گیرد (به نقل از محمدعینی و فیاض، ۱۳۹۵). یکی از حیطه‌های مربوط به این عقاید می‌تواند پیرامون مسیر شغلی فرد باشد که در جدول ۲ نیز به آن اشاره شده است، که ممکن است حتی از زمان‌های کودکی فرد شکل گرفته باشد. باورهایی که دانش‌آموز در دوران دبیرستان دارد، بی‌شک نتایجی از کل فرآیند زندگی او از کودکی تا اکنون می‌باشد بی‌شک بر تصمیم‌گیری‌های مهم زندگی مانند انتخاب رشته تحصیلی تأثیرگذار خواهد بود، از آنجایی که برخی از این باورها ممکن است ناکارآمد بوده و جلوی شکوفایی استعدادها را بگیرند و مسیر تحصیلی و شغلی زندگی فرد را تحت تأثیر قرار دهند، اهمیت و شناسایی آن‌ها برای اقدامات لازم می‌تواند تأثیر مهمی در آینده این دانش‌آموزان داشته باشد.

اشخاص دارای مکان کنترل بیرونی که معتقدند رفتارها یا مهارت‌های آنها در تقویت‌هایی که دریافت می‌کنند، اثری ندارد در کوشش برای بهبود موقعیت خود فایده‌ای نمی‌بینند. آنان به امکان کنترل زندگی خود در زمان حال یا آینده باور چندانی ندارند (کریمی، ۱۳۸۹). بعلاوه در پژوهشی که بیابانگرد (۱۳۷۰) داد، نتایج نشان داد که بین منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی از نظر آماری رابطه معناداری وجود دارد و کسانی که دارای منبع کنترل درونی هستند به لحاظ درسی نیز پیشرفت بهتری دارند (سلیمانی، ۱۳۹۰). بعلاوه در پژوهشی که توسط برزگر بفرئی، صالح، پور و امام‌جمعه (۱۳۹۳) انجام شد، نتایج پژوهش نشان داد که دانش‌آموزان با منبع کنترل بیرونی خلاقیت کمتری دارند. بنابراین می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که افرادی که دارای منبع کنترل درونی هستند به دلیل اعتقاد به عاملیت خود در تحصیلات خود بیشتر تلاش می‌کنند و منظر اتفاقی از بیرون نیستند، بنابراین می‌توانند نتایج بهتری را تجربه کنند. به طور کلی می‌توان نتیجه‌گیری نمود که اعتقادات و باورهای فرد یکی از عوامل بسیار مهم و سرنوشت‌ساز بر عملکرد فرد در مسیر رشد شغلی

- Handbook of school counseling, New York: Routledge, 497- 515.
- Zunker, V.G. (2016). *Career counseling: A holistic approach*. Boston: Cengage learning.
- پاشا، شیما (۱۳۹۱). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی (خودآگاهی، کشف و طرح‌ریزی) بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- پریشانی، نیره و نیلفروشان، پریسا (۱۳۹۳). بی‌تصمیمی مسیر شغلی در پسران: نقش عوامل فردی و شبکه‌های فرزندپروری والدین. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، (۳) ۱۵، ۶۲-۵۴.
- سلیمانی، داراب (۱۳۹۰). اثربخشی تغییر منبع کنترل بیرونی به درونی بر اساس رویکرد شناختی، رفتاری بر افزایش انگیزش شغلی دبیران مرد شهر اسدآباد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- صادقی، احمد؛ باغبان، ایران؛ بهرامی، فاطمه؛ احمدی، احمد و مولوی، حسین (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر رشد مسیر شغلی دانش‌آموزان سوم راهنمایی تا پیش‌دانشگاهی شهر اصفهان. *مجله دستاوردهای روانشناختی*، (۱) ۴، ۱-۱۸.
- کری، جerald (۱۳۹۲). *نظریه و کاربری مشاوره و روان‌درمانی*. ترجمه: یحیی سیدمحمدی. تهران: ارسباران.
- کریمی، یوسف (۱۳۸۹). *روانشناسی شخصیت*. چاپ پانزدهم، تهران: ویرایش.
- محمدعینی، زهره و فیاض، ایراندخت (۱۳۹۵). بررسی رابطه باورهای ناکارآمد و شبکه‌های مقابله‌ای با گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان دختر دبیرستانی ۱۴ تا ۱۸ ساله شهر قم. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، (۳۲) ۱۰، ۲۰۸-۲۳۴.
- مرزبان، عباس؛ عابدی، محمدرضا و نیلفروشان، پریسا (۱۳۹۷). مقایسه اثربخشی روش مشاوره مسیر شغلی مبتنی بر نظریه شناختی - اجتماعی بر خودکارآمدی تحصیلی. *مجله علوم روانشناختی*، (۷۰) ۱۷، ۷۱۳-۷۰۷.
- Code, M., Comm, B & Bernes, K. (2006). *Adolescents' Perceptions of Career Concern*. Research Gate, the professional network for scientists.
- Hoekstra, H. A. (2011). A career roles model of career development. *Journal of vocational Behavior*, 2(78), 159-173.
- Reh fuss, M.c., & Sickinger. P.H. (2015). Assisting High School Students with Career Indecision Using a Shortened Form of the Career Construction Interview. *Jornal of school counseling*, 13, 6-29.
- Rivera, M., & Schaefer, M. B. (2008). The Career Institute: A Collaborative Career Development Program for Traditionally Underserved Secondary (6-12) School. Students. *Journal of Career Development*, 4(35), 406-426.
- Mau, W. J. (2008). *career development intervention schools: In H. l. k. coleman & C. yeh (Eds.)*.